

**Prof. dr., cercetător I, Florin Marinescu,
Institutul de Studii Neoeleene, Atena**

NOI CERCETĂRI PRIVIND GENEALOGIA FAMILIEI MORUZI

***Abstract:** The article has for a subject the unpublished sources related to Moruzi family genealogy, which was my subject study, for 30 years. Thus, I have identified the documents from the Center Studies of the New Elenis, at the Ethnographic and Historical Society Archives, at the Amelieion Orphanage and also Elpis Hospital. I also got in touch with collectors, which owns the Moruzi documents. All these approaches, will result in addition of the Greek edition of Moruzi family genealogy.*

***Keywords:** Moruzi family, genealogy, documents, collections.*

Înainte de publicarea indicelui la ediția greacă a *Genealogiei familiei Moruzi*, studiul de față este o bună ocazie de a familiariza cititorii cu eforturile pe care le întreprind de peste 30 de ani, de a scoate la iveală urme – cunoscute sau necunoscute specialiștilor sau publicului mai larg – ale familiei Moruzi, atât de legată de istoria României, dar și a Greciei, mai puțin legată de istoria altor țări cum ar fi Franța sau Rusia, de pildă. Din fericire, am cunoscut de-a lungul anilor pe câțiva dintre membrii actuali ai familiei (ca regretatul scriitor Paul Mourousy de la Paris), care în afara plăcerii contactului cu ei mi-au oferit destule materiale, din arhiva lor personală sau materiale bibliografice, care m-au ajutat mult să lărgesc informațiile despre Moruzești.

Dar sunt și un om norocos, în sensul că punctul de plecare în cercetările mele de 32 de ani l-au constituit clasificarea și valorificarea științifică – împreună cu colegi greci (Ana Tabaki, Olga Katsiardi-Hering) și români (Georgeta Penelea-Filitti) – a arhivei unei ramuri a familiei, arhivă care astăzi se află în posesia politicianului grec Andreas Zaimis.

Am început deci cercetările sub cele mai bune auspicii. Împreună cu colegii mai sus-amintiți, am publicat în 1991, în limba franceză, un prim

volum de regeste ale celor 1.000 și mai bine de documente, originalele aflându-se scrise în multe limbi (slavonă, română, greacă, franceză, rusă, germană etc.). Pregătind regestele în română, apoi în franceză (pentru forma finală a volumului), am simțit nevoia unei aprofundate cercetări genealogice. Multe scrisori emise de membri ai familiei și existente în arhivă sunt semnate, pur și simplu, „Demetre“ sau „Constantin“ sau „Georges“. La fel, multe epistole din cele existente în volum sunt adresate cu formula (de exemplu) „Mon chère Demetrius“, „Mon chère cousin“, sau „Ma chérie Rallou“ sau, încă, „Luminarea Voastră“. Dacă pentru unele expediate, de pildă, la 1816 nu a fost greu de identificat expeditorul sau emitentul, lucrurile se dovedeau mai dificile pentru alte perioade de timp. Mai ales că erau mulți membri ai familiei cu același nume. Așa că m-am decis să redactez în limba franceză o (primă) genealogie a familiei Moruzi. Ea a apărut în 1987, valorificând atât documente de arhivă, grecească și românească, dar și bibliografia de bază, grecească, românească sau franceză, studiată de mine până în 1986. Era o primă încercare de a prezenta într-o carte datele (cât mai) exacte din viața și activitatea a peste o sută de membri ai familiei, de la mijlocul secolului al XVII-lea și până pe la 1980. Volumul a fost bine primit, atât în Grecia și în România, cât și în cercuri genealogice din alte țări. Ba chiar, în 1994, autorul ei a primit și o distincție internațională, „Prix Comnène“, din partea Confederației Internaționale de Genealogie și Heraldică (*Confederation Internationale de Généalogie et d' Héraldique*), condusă în acea epocă de cunoscutul și renumitul genealogist maghiar născut la Satu Mare, Szabolcs de Vajay.

De atunci și până astăzi, în paralel cu alte activități ale mele, mai ales la Muntele Athos, continui să îmi îmbogățesc cunoștințele despre această familie¹, să adun noi contribuții bibliografice în diverse limbi², să prezint comunicări, să țin conferințe, să scriu articole legate de unii membri ai acesteia, materiale ce au apărut în România, în Grecia, în Franța sau în Italia. Și încă ceva. Cu reală satisfacție, dau curs unor doleanțe ale colegilor sau chiar ale cercetătorilor ce mi se adresează prin e-mail. Mă bucură

---

1. De un mare folos, bineînțeles, îmi sunt volumele publicate de cunoscutul genealogist Mihai Sturdza. Mă refer atât la ediția franceză, cât și la volumele apărute până acum în limba română

2. Mai nou, întâlnesc unele referiri interesante la câțiva membri ai familiei Moruzi, în cărți sau articole apărute în Republica Moldova

faptul că, până recent, se fac trimiteri la ediția franceză a *Genealogiei* Moruzi. Am încercat o mare bucurie când, aflat cândva în România, am rugat-o pe o doamnă să se adreseze unui reputat intelectual cerându-i niște repere bibliografice referitoare la un personaj Moruzi, de care domnia sa se ocupase. Și răspunsul său a fost următorul: „Să ia cartea lui Florin Marinescu...”.

Am simțit o mare satisfacție de-a lungul anilor, cunoscând membri ai familiei Moruzi, trăitori în Franța, în Elveția sau în Canada, dintre care astăzi unii s-au mutat printre îngeri. Mă voi referi la unii dintre ei. Îl voi aminti, în primul rând, pe unul dintre cei mai distinși intelectuali pe care i-am cunoscut vreodată. Și mă refer la scriitorul francez, *prince Paul Mourousy*. Am avut plăcerea de a-l aduce și la Atena, unde în fața unui select auditoriu, la Societatea Elenă de Genealogie, a vorbit despre vara sa, Anna de Noailles. A fost un regal de cultură și limbă franceză susținut de un mare intelectual, un Moruzi. Despre personalitatea lui mi-am adus, de altfel, și eu o mică contribuție la o manifestare organizată de fiul său, *prince Constantin Mourousy*, ce a avut loc la Paris. Cu ultimul mă întâlnesc din când în când la Paris, unde am vizitat și casa sa, plină de fotografii Moruzi, pe care multe le-am folosit și eu. Foarte rodnică pentru mine a fost și este prietenia cu *inginerul George Moruzi*, trăitor în Canada, care mi-a furnizat multe documente sau fotografii legate mai ales de tatăl său, doctorul Alexandru Moruzi de la Iași. Despre ultimul am ținut o comunicare la Paris la unul dintre ultimele congrese ale Academiei de Genealogie, instituție academică unde sunt membru titular. Grație lui, branșa doctorului mi-e foarte familiară. Am cunoscut de mult, la Lausanne, și un alt Moruzi, pe *Alexandru*, fiul lui Sebastian, care și el mi-a oferit fotografii de familie. Tatăl lui fusese căsătorit cu două surori Ghika-Deleni. Pe doamna Maria Brăescu de la Paris nu am avut ocazia să o cunosc personal. Dar trimitându-i ediția franceză, mi-a făcut o serie de observații legate de biografia tatălui ei, *generalul George Moruzi*.

Și aici, în Atena, am cunoscut urmași prin alianță ai Moruzeștilor. Mă voi referi mai întâi – bineînțeles – la *politicianul elen Andreas Zaimis*, deținătorul arhivei despre care am scris la începutul textului. O altă rudă prin alianță (din partea soției) a familiei Moruzi, care mă sprijină în cercetările mele este *Ioannis Mazarakis-Enian*, din cunoscuta – și vechea – familie de luptători pentru eliberarea Greciei. Nu o voi uita pe doamna Maria Roma

din insula Zakynthos, în casa căreia am găsit – și am fotografiat – o haină care i-a aparținut cândva (înainte de 1821 când a fost suprimat de turci) *marelui dragoman Constantin Moruzi*.

Voi scrie acum câteva cuvinte despre o emoționantă întâlnire cu unul dintre „fanarioții” de la Constantinopol, Alexandros Vegleris, trăitor la Yenikioi (Neochori), lângă capitală. Fusesem recomandat de un prieten comun din Atena. Urcând scările de lemn care duceau la apartamentul său, am fost șocat de două portrete, în stilul multora ce le vedeam în muzee românești sau în bibliografie. „Domnule Vegleris, îl întreb, cine este personajul feminin din tablou?”. Și răspunsul a venit imediat. „*Smaranda Moruzi*”. „Și lângă ea?”. „Soțul ei, hatmanul Alexandru Mavrocordat”. E de la sine înțeles că tot eșafodajul pregătit acasă pentru a discuta cu acest domn s-a prăbușit. I-a luat locul întrebarea-rugămintă firească pentru un genealogist: „Domnule Vegleris, nu cumva ați putea să-mi trimiteți o fotografie sau un diapozitiv după aceste două tablouri?”. Din fericire, mi-a trimis. Din nefericire, la scurt timp, s-a mutat în „cartierul” îngerilor.

Sunt un înfocat căutător prin biserici și cimitire, atât (dar mai ales) în România, cât și în alte părți. Vizitele mele la Iași, la Cimitirul *Eternitatea*³, dar și la bisericile (și cimitirele) din ținutul Dorohoi, unde familia Moruzi a deținut avere, sunt – atunci când distanța mi-o permite – dese. Vârful Câmpului, Zvoriștea, Șerbănești, dar și Pechea, lângă Galați (unde am ajuns grație sprijinului Înaltpreasfințitului Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos), sunt zone unde revin totdeauna cu mare plăcere. Nu plec fără să fotografiez ceva nou sau fără să stau de vorbă cu preotul local (când nu are slujbă), unii devenindu-mi prieteni. La Iași, de pildă, se află o piatră de mormânt a unui *Panaît Moruzi* în spațiul din afara bisericii Sfântul Gheorghe, în timp ce la biserica Bărboi se află mormântul *Ecaterinei*, soția lui Sandu Sturza, *născută Moruzi*. O altă piatră de mormânt se află în incinta bisericii din Zvoriștea. Bineînțeles că și la importantul Cimitir nr. 1 din Atena, unde se păstrează morminte ale unor importante personaje, nu am lăsat nimic nefotografiat. Am identificat, după destule cercetări, locul înmormântării unei rude a prințului Paul, *Eufrosini Moruzi*, la un alt cimitir atenian (era mama cunoscutului ziarist *Yves Mourousy*).

---

3. Acolo se află și cavoul familiei Moruzi, din păcate, profanat cu mulți ani în urmă. Un alt cavou, mai bine conservat, se află în cimitirul satului Vârful Câmpului.

Muzeele din București, din Iași sau din Galați îmi oferă realmente o mare satisfacție. Fie portrete, fie documente – chiar în facsimil – îmi creează, când le văd, o satisfacție aproape fizică. Și responsabilii instituțiilor, cunoscându-mi acest „viciu științific“ al meu, acceptă să mi se ofere copii pe suport C.D., după ele. Și, pentru că a venit vorba de instituții, mă voi referi pe scurt și la importantul *Orfelinat Amalieion* din capitala Greciei, un adevărat muzeu în ce privește portretele doamnelor ce au deținut cândva funcția de președinte.

Importantă sub toate aspectele este *Societatea Istorică și Etnologică din Atena*, unde se află portrete, dar și obiecte (spade, sigilii etc.) ale unor membri ai familiei Moruzi. În plus, există în arhiva Societății trei dosare Moruzi – Mavromichali (rude prin alianță cu prima familie), conținând importante documente pe care le-am valorificat demult sau mai recent. Multe documente din această arhivă aparțin familiei domnului Mazarakis-Enian sau au fost donate Societății de către acesta. La rugămintea mea, funcționarii de resort m-au pus la curent cu toate fotografiile unor membri ai familiei Moruzi, care se află în colecțiile lor. Iată un alt capitol important în căutările genealogice – fotografii mai vechi sau mai noi. Uneori identific eu personaje care pentru colegii de la Fototecă sunt necunoscute.

O altă instituție din Atena unde se află multe materiale Moruzi este *Muzeul Benaki*. Cândva am ajutat un coleg ce se ocupa de arhiva Mavrocordat, familie înrudită cu Moruzi⁴, să clasifice documente emise de unii membri ai celei de-a doua familii. Multe le-am folosit în noua ediție a Genealogiei care este aproape gata de a intra la tipar. În prezent, documentele de arhivă au fost trecute într-o clădire nouă, mult mai bine organizate și clasificate. Acolo am găsit recent un caiet de însemnări al unui *Dimitrie Moruzi*, trăitor în prima jumătate a secolului al XIX-lea, caiet care prin însemnările în greacă, latină, franceză dovedește un înalt grad de cultură al deținătorului. Vor fi necesare eforturi coroborate pentru a le identifica și, eventual, pentru a le pune în valoare într-un material special.

Există încă material – valorificat de mine într-o mică parte – la *Centrul de Studii al Noului Elenism*, în cadrul Academiei din Atena. O parte se află cuprinsă în *Arhiva Oikonomou*, valorificată deplin prin două volume

---

4. Mai exact, soția unui politician grec din familia Mavrocordat era de origine română, fiind născută Balș.

apărute în ultimii ani. În plus, acolo se află și un fișier cu multe referiri bibliografice la familia Moruzi, redactate de colaboratorii instituției într-o perioadă când nu exista ordinatorul. Biblioteca Centrului este și deținătoarea celor peste 40 de volume ale colecției Hurmuzaki, lucru rar pentru o instituție grecească.

O altă instituție prestigioasă ateniană unde se păstrează material Moruzi, mai ales cărți și fotografii, este *Societatea Arhivei Etnografice și Istorică*, directorul căreia, Manos Haritatos, nu refuză niciodată vreo cerere a unui cercetător. Acolo am valorificat și unele documente referitoare la unii membri ai familiei Moruzi care s-au înrudit cu familia Valaoriti (corespondență, anunțuri de căsătorie, anunțuri de deces etc.).

Am amintit mai sus de *Orfelinatul Amalieion*. Acolo, în afară de tablouri ale unor doamne Moruzi (prin căsătorie Ipsilanti, Șuțu și Zaimis), ce au deținut cândva președinția acestuia, se găsește și o arhivă plină de date importante pentru genealogiști (mulți membri ai familiilor fanariote au ajutat orfelinatul, numele lor fiind trecute la rubrica Binefăcători – Ευεργέτες).

Există posibilitatea să se mai găsească material Moruzi și în arhiva *Spitalului Elpis* unde, pe la 1870, doi membri ai familiei Moruzi i-au oferit o donație de 15.000 de drahme, sumă mare la acea epocă.

În afară de material documentar, sunt în permanentă legătură cu colecționari cunoscuți, cum ar fi domnul Akilas Milas, deopotrivă apreciat istoric specializat în Constantinopol și Trapezunt. Un altul, Dinos Notaras, îmi pune la dispoziție – atunci când achiziționează – documente Moruzi, documente care, spre surprinderea mea, încă se mai găsesc pe la licitații.

Care este concluzia după aceste pagini?

Cititorul acestor rânduri ce va fi interesat va trebui să aștepte câteva luni până va circula noua ediție a *Genealogiei* în limba greacă, unde va depista multe elemente noi, iar altele rectificate. Dat fiind că exhaustivul în cercurile noastre este cam greu de realizat, aștept cu interes completări și corectări din partea colegilor sau a unor oameni care, în acest moment, îmi sunt necunoscuți, dar în mod sigur sunt bine intenționați.